

Мр Душица Малинић
Институт за педагошка истраживања
Београд

UDK-37.036
Приказ дела
НВ.LVII.4.2008.
Примљен: 9. X 2008.

МУЗИЧКИ ТАЛЕНАТ И УСПЕШНОСТ

Бланка Богуновић

Институт за педагошка истраживања, Београд
Београд, 2008, 360 страна

Висок ниво професионалне компетентности др Бланке Богуновић у области психологије и музике резултирао је објављивањем монографије *Музички таленат и успешност* у издању Института за педагошка истраживања из Београда. Монографија се бави психолошким својствима ученика музике, њиховом породичном средином и карактеристикама наставника у оквирима специјализованог образовања музички талентоване деце. Њихов допринос је сагледаван појединачно, обједињено и интерактивно у намери да се утврде склопови утицаја који би могли да објасне процес развоја музичког талента и достизања високе музичке успешности.

Монографија је подељена у три тематске целине. *Музичка успешност*, *Чиниоци музичке успешности ученика* и *Интегративна разматрања чинилаца успешности*. Садржи шест поглавља у којима су на исцрпан начин изложена питања која се баве евалуацијом постигнућа у музичком школовању, као и значајем сарадње релевантних учесника процеса музичког образовања (ученика, породице и наставника) на два референтна узраста: основношколском и средњошколском. Свако поглавље одликује систематичност у приступу, прецизност и јасност у излагању, па се тако читалац најпре упознаје са теоријским концепцијама и налазима репрезентативних страних истраживања, потом са налазима истраживања у нашој средини и, на крају, с истраживачким налазима самог аутора. На крају књиге дат је велики број библиографских јединица које посебно заинтересоване читаоце упућују на релевантне научне изворе из области психологије и музике.

Прва тематска целина отпочиње поглављем у коме се појмовно одређује успешност у учењу музике. Успешност се сагледава као процес

развоја компетенција, односно као висок степен овладаности различитим нивоима музичких вештина и знања укључујући и естетско-доживљајне компоненте у интерпретацији приликом извођења. Аутор потом излаже структуру и главне одлике система музичког образовања код нас, у циљу разумевања контекста у коме се одвија музичко образовање талентованих ученика, и указује на разлике између нашег и образовног система других европских земаља.

Посебну пажњу др Бланка Богуновић је посветила значајним проблемима у вредновању музичких постигнућа, односно питањима: како операционално одредити успешност, како дефинисати стандарде квалитета различитих видова музичких постигнућа и како их мерити, процењивати и вредновати на различитим узрастима. Говорећи о уобичајеним формама процењивања у музици, о могућим тешкоћама које су најчешће последица субјективности и/или нестандардизованости поступака процењивања, ауторка указује на значај “ванмузичких” и “немузичких” чинилаца, као и “грешке у мерењу” које утичу на поузданост, тачност и исправност процене. На крају прве тематске целине, др Бланка Богуновић је приказала своје истраживачке налазе о показатељима успешности музички талентоване деце на основношколском и средњошколском узрасту, потврђујући претпоставку о специфичној структури музичке успешности, али и школској, академској и извођачкој, као и о значају узраста у извођачким видовима музичке успешности.

Други део књиге посвећен је разматрању релевантних интрапсихичких и срединских детерминаната развоја и актуализације музичког талента који утиче на ниво музичке успешности. Ову тематску целину обележиле су четири теме, у оквиру којих су сагледана *психолошка својства ученика музике* (музичке способности, личност и мотивација), њихова *породична средина*, *значај и улога наставника музике*, као и позитивни и негативни аспекти *сарадње између ученика, родитеља и наставника*.

Из различитих теоријских перспектива и из угла постојећих истраживачких налаза др Бланка Богуновић разматра музичке способности које, у најширем смислу, представљају примаран чинилац музичке успешности и трага за одговорима на питања да ли се може говорити о разликама у структури личности музичара и немузичара, односно какав је специфичан профил личности музичара на адолесцентном узрасту. Посебну пажњу аутор посвећује питању мотивације ученика музике, односно томе како подстаћи његово интересовање и продубити његово ангажовање ради достизања оптималног нивоа музичке успешности. Критички су разматрани атрибуциони модел тумачења постигнућа у музичком образовању, посебно у светлу истраживачких налаза самог аутора. Издваја се запажање да ученици

узроке свог (не)успеха преваходно тумаче унутрашњим разлозима (способности, напор) сугеришући повезаност с одређеним аспектима унутрашње мотивације, за коју аутор сматра да је инхерентна музичкој активности. Осим тога, детаљно се разматра Рејнорова теорија личности, мотивације и промене, као и Вајтов концепт компетенција и унутрашње мотивације. Приказани су и резултати истраживања самог аутора, који показују да је у домену бављења музиком присутан континуитет унутрашње мотивације током раношколског и адолесцентног узраста, као и да мотивациони чиниоци доприносе значајно, мада диференцирано, свим видовима успешности. Такође, утврђено је да су млађи ученици (на узрасту од шест година) компетентнији и успешнији у извођачким видовима музичке успешности од оних који школовање почињу са осам, девет или десет година. Између осталог, чини се занимљивим налаз да су девојчице на раношколском узрасту мотивисаније за школске аспекте музичког школовања него дечаци, а да су у адолесцентном периоду девојке и младићи изједначени у жељи да постигну успех, у истрајности у достизању високих циљева и стандарда музичке успешности.

Разматрајући подстицајно породично окружење као основу музичког развоја детета и његове музичке успешности, др Бланка Богуновић својим истраживачким налазима потврђује претпоставку о постојању специфичног профила породичне средине музички талентованих ученика. Један од најважнијих доприноса породичног окружења успешном учењу музике на млађем узрасту огледа се у успостављању, одржавању и развоју мотивације ученика за бављење музиком, а посебно за вежбање. Породица остварује свој утицај кроз различите видове музичке стимулације, подстицањем за бављење музиком и специфичним ангажовањем родитеља током музичког школовања. Ставови родитеља који одражавају уверење о високим могућностима детета и перспективи његовог музичког развоја представљају посебно важан сегмент за остваривање музичке успешности детета. Занимљиво је да на средњошколском нивоу није утврђена непосредна веза између породичних варијабли и музичке успешности, што аутор, између осталог, тумачи и повећањем узрасне аутономије и нагласком на личне капацитете ученика, при чему су сви дотадашњи породични утицаји “уграђени” у ученика. Ипак, недвосмислено је показано да културно-образовни породични контекст у овом развојном периоду индиректно остварује утицај. Може се закључити да је за достизање музичке успешности преваходно битна општа културна атмосфера у породици, специфичан начин формирања породичне климе, врста и квалитет подстицаја родитеља, као и високо вредновање успеха у бављењу музиком.

Као релевантан средински чинилац успешности музички талентованих ученика, др Бланка Богуновић разматра улогу и значај наставника музике, с аспекта професионалне компетенције наставника, његове педагошке успешности и склопа личности. Истраживачки налази аутора показују да се професионални и педагошки профил наставника музике значајно разликује од наставника у општем образовању. Компетентност је најрепрезентативнија мера педагошке успешности наставника. Осим тога, утврђено је да се, према особинама личности, наставници инструмента значајно разликују од опште популације, тако што су отворенији, сарадљивији и савеснији што, према мишљењу аутора, одражава склоп креативних, интерактивних и мотивационих аспеката личности неопходних за бављење музиком у образовном контексту. Занимљиво је да ниједно од испитиваних својстава наставника инструмента није пресудан фактор за одлуку ученика и родитеља о прекидању школовања. Педагошки, личносни и комуникациони квалитет наставника важнији су од професионалних квалитета за извођачку и, делимично, школску успешност ученика основношколског узраста.

Након сагледавања начина на које два кључна срединска агенса (породица и школа персонификована у наставнику инструмента) појединачно утичу на развој музичког талента и успешности детета, др Бланка Богуновић даље сагледава и значај сарадње у тријади ученик–родитељ–наставник. Тежиште анализе је на паралелним, испреплетаним односима између споменутих актера, њиховом ангажовању, циљевима и очекивањима. Анализирају се односи између родитеља и детета, посебно са становишта имплицитних мотивационих стратегија родитеља, као и комуникацијски оквир између ученика и наставника у коме се потенцира значај индивидуалног рада. Такође, разматра се сарадња родитеља и наставника с аспекта очекивања и потенцира се значај сарадње у овој дијади, као битан предуслов за школски и извођачки ниво успешности ученика.

У трећој тематској целини, аутор интегрише налазе презентованих истраживања, у циљу представљања “коначне” слике чинилаца музичке успешности талентованих ученика. Сазнања до којих се дошло сугеришу постојање стабилне структуре чинилаца музичке успешности, који су присутни на свим узрастима и који омогућују дефинисање модела развоја и актуелизације музичке даровитости са свим општим, али и специфичним карактеристикама. Показано је, на основношколском узрасту, да је за успешност у бављењу музиком, поред музичких способности детета, неопходна адекватна мотивација, подстицај и непосредно ангажовање родитеља, као и компетентан и сарадљив наставник. Уједно, овај налаз сугерише да су на раном узрасту повољни средински услови битнији за реализацију потенцијала и остваривање успешности од наследних чинилаца. На адо-

лесцентном узрасту, породични допринос се постепено смањује, на првом месту је унутрашња мотивација (мотив радозналости), а расте и значај компетентности и професионалне успешности наставника, који представља нови развојни модел за личну и професионалну идентификацију.

У целини посматрано, монографија *Музички талент и успешност* аутора др Бланке Богуновић даје значајан допринос проширивању фондуса теоријских сазнања о психолошкој природи сложеног феномена музичке успешности и њених детерминаната. У нашим условима, то је први научни рад који се свеобухватно бави психолошким основама музичке успешности младих музичких талената. Посебно драгоцени су истраживачки налази самог аутора, уз могућност њихове примене у контекст дневне дидактичко-методичке праксе формалног учења музике. Богато професионално искуство аутора у областима психологије и музике определили су начин на који је сагледана музичка успешност даровитих ученика и утицали су на то да др Бланка Богуновић отвори питања у области примењених истраживања у музичком образовању која до сада нису била проблематизована на овакав начин у нашој средини.